

DOMÁCÍ NEMOC

Obrázky z nynějšího českého života

SEDÍME S ANIČKOU SAMY DVĚ A ROZMLOUVÁME.

Já povídám o své krásné otčině, o vzpomínkách z mého mládí, o rodičích, a jak se jim nyní v cizině stýská.

„Věřím ráda«, praví Anička, »já vím, co to je, když se po domovu zasteskne.«

„Byla jste již někdy z domova?“ ptám se.

„Před šesti lety přes dva měsíce ve Vídni u strýčka, který je tam již osmadvacet let učitelem a mnohokrát psával, abychom k němu přijely. Matka nemohla, poslala tedy tenkrát mne a byla tomu ráda, že se něčemu naučím a přitom také trochu té němčiny pochytím. Ale já tam nemohla vydržet.«

„A proč? Vedlo se vám tam zle?“

„Když si teď na tu dobu vzpomenu, mrzím se sama na sebe, že jsem byla tak hloupá a nezůstala tam; mohla jsem nyní něco více umět. Ale tenkrát bych byla umřela! Když jsem do Vídně přijela, bylo mi hnedle ouzko, jak jsem viděla tu hromadu domů, to běhání lidu, ten hluk a povyk; tu chvíli byla bych se raději zase k Domažlicům obrátila. Přijdu k strýčkovi, on byl ve škole; paní teta mne přivítala, podala mi ruku, ale já jí ani slova nerozuměla; mluvila německy. Sedla jsem si do koutka a bylo mi, jak by mne opařil. Strýček přišel ze školy, srdečně mne uvítal. Ačkoli mluvil špatně česky, já na to nedbala, jen když mluvil česky. Ptal se mne, umím-li německy.

Já že ne.

„No milá holka, to se musíš učit, sice bude s tebou zle. Od dnešního dne nebudu s tebou jinak rozprávět, a tak se nejspíše naučíš. Nouze tě dožene, to bude nejlepší sprachmeister.“

Nyní mi nastaly smutné dni. Dopůldne i odpůldne chodila jsem k jedné paní do šití; tam byly samé Němkyně, já jim nerozuměla, ony mně ne, a tak jsem seděla jako pěna. Doma to bylo zase tak! Jak těžko mi to přicházelo a jak dlouho to trvalo, než jsem se těm nejobyčejnějším a nejpotřebnějším slovům naučila! A co jsem slzí vylila, to bůh sám ví! Strýček mne vodíval tu i tam, k Sperlovi do sálu, do pěkných zahrad, také do divadla, ale mne nic netěšilo; milejší nade vše by mi bývalo, kdybych byla mohla být doma a s kamarádkami jít k sv. Vavřinci anebo do Petrovic na smetanu. V jedné zahradě kterak se procházíme, zaslechnu české slovo „Pojďme, bratře!“ Jako by do mne střelil, vytrhnu se strýčkovi z ruky a chci tam běžet, ale on mne zakřikl: „Dums mádl, dós šikt si nit!“ Musela jsem u něho zůstat, ale mnohokráte ohlídla jsem se ještě po tovaryšcích, kteří mne třemi slovy tak potěšili.

Opuštěná, jako bych sama na světě stála, majíc v oškli-
vosti všecky radovánky, byla jsem nejraději, když tetička odešla a já sama doma zůstala. Tu jsem si otevřela okno na dvůr, hovořila sama k sobě a zpívala.

Bylo to bláznovství! Já se ptala, jako by to matka byla: „Aničko, jak se máš?“ A zase jsem odpověděla svým hlasem: „Ach zle, matko, zle! Já tu nevydržím, a nevezmete-li mne domů, tedy zde umru; a nikdo mi na dušičky nerozsvítí na hrobě svíčku a žádná kamarádka mi nedá na něj kvítí.“ Tak jsem si odpovídala a těšila se a byla jsem ráda, že slyším aspoň své zvuky. Když jsem si postýskala a poplakala, začala jsem zase zpívat; nejzamilovanější moje písně byly: „Není tu, ach, není“, potom: „Jen se mi, Márinko, dobře chovej“, „Včera neděle byla“, a mnoho jiných. Naproti naší pavlači zůstávala ouřednice, rodička z Benátek ve Vlaších, a často k nám docházela. Jednou také zpívám, okno bylo otevřeno a u té paní také. Za chvíli přijde k nám a ptá se, kdo to u nás umí tak zpívat? Mně

nenapadlo, že by na mne myslila, i dávám na srozuměnou, že u nás žádný není, a ona odešla. Sotva přišel strýček a tetička domů, příběhla opět a povídala strýčkovi, aby se mě zeptal, kdo to zpíval, že to byl tak dojímavý zpěv a ty písně že ji upamatovaly na vlast. Strýček se mne ptá a konečně jsme se domluvili, že to já byla. Ona tomu ale nevěřila, až jsem písně opakovala.

„A kdo ji těm písním naučil?“ ptala se strýčka, který dělal tlumočníka mezi námi. Na to jsem nevěděla, jakou jí dát odpověď, neboť to byly zvuky, které mne od kolébky provázely, se mnou srostly a bez kterých bych říkajíc ani býti nemohla. Odpověděla jsem tedy, že u nás každý slouha takové písně zpívá. Ale ta paní prý slýchávala, že jsou v Čechách tak suroví lidé, že nemají ani pořádného obydlí, že mají místo podlah bláto a že zůstávají s lichvou v jedné sednici, že jedí neslaná a nemaštěná jídla a že neznají ani Pánaboha.

Jak jsem to slyšela, přála jsem jí, aby černá chodila, a sobě, abych německy uměla jen proto, abych mohla té paní vymluvit. Začala jsem ale jen po česky a notně jsem si na to zadupla: „Což myslí ta paní, že jsou v Čechách medvědi? Jen ať se přijde podívat, jak to vyhlíží. A třebaš by nemohl mít sedlák vždy uklizeno a vymyto jako v kostele, přece to není jako v chlívě! Možná že to vypadá tam u ní doma desetkrát hůře. A o jídle! Darmo mluvit; mně chutnal doma lépe všední než zde sváteční oběd. Nemrzte se, strýčku, ale já to nemohu poslouchat. Jen to řekněte té paní, aby věděla, jak to je u nás, a nečernila lidem, kteří nevědí, co mluví.“ Strýček se ale na mne zamračil a neřekl ani slova o mém hněvu, neboť myslil, že se moje výčitka také tetičky týkala, která mi často „böhmisches copak“ říkala, což mne velice mrzívalo. Od té doby jsem se nemohla na paní ani podívat.

Poslední dny mého pobytí poslala mne tetička k prádlu

se podívat, které venku na travnatém místě pověšeno bylo. Jdu tedy a přebírám prádlo. Najednou jde po selsku ustrojená babička s dvěma chlapci, posadí se zrovna přede mnou na sedátko. Chlapci čistě ustrojeni hodili sebou do trávy. „Neběhejte, děti, neválejte se,“ prosila babička, ale děti se ani neohlídly. „Matko Boží, já mám kříž,“ naříkala stará, sepjala ruce na klín a slze ji polily. Hned jak jsem první slovo z jejích úst zaslechla, pichlo mne k srdci a bylo mi, jako bych slyšela zpěv andělů. Po špičkách přišourám se až k samé stařence, zatáhnu ji za rukávec a ptám se: „Matko, jste Češka?“

Babička sebou trhla, obrátila se na mne a radostí zajímavě odpověděla: „Já jsem Moravanka, ale jste vy Češka?“

„Ano; dva měsíce jsem již ve Vídni, a ještě jsem si česky porozprávět nemohla. Ani nemůžete věřit, jakou radost mám, že mohu několik slov promluvit.“

„A jakž bych nevěřila, panenko, vždyť se mi lépe neděje. Sám Bůh vás sem přivedl k mému ulehčení.“ Vtom začaly děti po sobě pískem házet a babička vstala, šla k nim a gestami jim ukazovala, aby to nedělaly, že by je matka bila. Děti šly s ní k lavici a ona se posadila. „Takhle to máte,“ pravila, „ráda bych s těmi dětmi chodila, ale nemohu s nimi mluvit, protože neumím německy, a jsou to moje vlastní vnoučata.“

Já se jí vyptávala a ona mi svůj příběh takto vypravovala: „Když můj muž umřel, zůstaly mi tři děti, dvě holky a chlapec. Chlapec byl nejstarší a bylo mu teprva šest let. Tenkrát mi bylo zle a já nevěděla, kam se obrátit. Kudy jsem chodila, tudy jsem se modlila, aby Bůh nějaký prostředek v tom udělal. Tu přijde jednou můj soused z města a přinese mi psaní od mého bratra z Vídne. Dala jsem si je přečíst a stálo v něm, že mne nastokrát pozdravuje, že se mu dobře vede, a potřebuji-li něčeho, abych mu psala. Kdo byl radši než já. Koupila jsem druhý den hned za dva krej-

cary papíru, šla k panu kantorovi a prosila ho, by mi napsal psaní a všecko v něm vypověděl, jak se co se mnou stalo a jakou nouzi mám. Pan kantor mi to udělal a já čekala den ode dne odpověď. Netrvalo to dlouho, bratr mi poslal peníze a psal, abych mu dala svého chlapce. Bylo mi na rozmyšlenou, ráda bych ho byla dala, ale ještě radši doma nechala, neboť jsem slýchávala, že je v tak velkých městech pravá Sodoma, a kdopak tam dá na takové dítě pozor. Ale sousedé a pan kantor mi to vymlouvali a radili mi, abych dítěti v štěstí nepřekážela, by jedenkrát na mne ne-naříkalo. Kýž bych je byla neposlechla! Dala jsem tedy hocha do Vídně. Zprvu mi psával, ale potom přestal a málokdy se hlásil. Strýc ho měl rád, nakládal na něj a dal ho na studie; chlapec se dobře učil, měl štěstí, a než strýc umřel, dostal císařskou službu a vzal si bohatou paní. Já jsem se zatím s děvčaty dost bídne protloukala, ale Pánbůh nám dával zdraví, a že byly holky pracovité, měly štěstí a záhy jsem je obě provdala za hodné muže.

Bývala jsem brzy u té, brzy u oné, pomáhala jim příst a děti chovat. Tu mi vzkázal syn, abych k němu do Vídně přišla a stará léta u něho strávila. Která matka to neráda slyší? Dcery mě nechtěly pustit, ale já se nedala držet, a sotva jsem se té chvíle dočkat mohla, až dítě uhlídám, které jsem od šesti let neviděla. Přijedem do Vídně, já slezu v pěkném domu s kočáru, tu přiběhne dolů sloužící, vezme mně uzlík z ruky a na schodech mi vejde naproti vystrojený pán, popadne mě okolo krku, začne mě líbat a na mne mluvit; byl to můj syn, ale já ho neznala a také jsem mu nerozuměla.“

Dále nemohla nebohá matka pro samý pláč. Po hodné chvíli teprv přišla zase k slovu: „Nemohu, panenke, bez slzí na tu chvíli vzpomenout. Syn můj také plakal a vedl mne do pokoje k své paní a dětem. Přiběhly ke mně, líbaly mne, ale mluvit se mnou nemohly.

„Synu, copak nemůžeš ani slova na mne promluvit, copak jsi docela na svou řeč zapomněl?“ ptala jsem se ho s pláčem. Ale on zavolal na sloužícího, který trochu česky rozprávěl, a tomu řekl, aby se mne zeptal, co chci a jestli docela nic německy nerozumím. Když mi to sloužící řekl a mne se tázal, pravila jsem mu: „Nač bych se byla německy učila? Mně toho nebylo nikdy potřeba a toho jsem se nenadála, že můj syn svou řeč docela zapomene a svou matku ani po moravsku nepřivítá.“ Sloužící mu to řekl, ale jakou odpověď dostal, nevím. Viděla jsem však, že se zamračil. Sloužícímu řekl, abych jen byla tichá, že se to za nějaký čas poddá a že se mi nebude pranic stýskat.

Dostala jsem svůj pokojík, ale což je to všecko platno, když mě přitom srdce nesmírně bolelo. Co jsem se natěšila, až to dítě uhlídám! Teď je mám, a nemohu se s ním potěšit! Jsem tu již kolik neděl, sem tam některé slovíčko rozumím, ale kdyby mi Pánbůh všecky hříchy odpustil, nebyla bych v stavu té řeči se naučit. A nač by to bylo? Vidíte, osobo zlatá, já bych se tu mohla mít dobře, oni mě mají rádi, sedím s nimi u stolu, jezdím s nimi, ale mne to netěší a radši bych byla, kdyby byl syn sprostým sedlákem, aspoň bych se mohla s ním potěšit. Půjdu tedy zase domů k dcerám a raděj budu tam o suchých kůrkách než zde o dortách! Jako by to ani nebylo mé dítě!

Ale já se zapomněla a zůstala sedět, a vy bezpochyby také chvátáte. Potěšila jste mě, panno, a Bůh vás za to posilniž. Mějte se dobře.“

„Spánembohem, matko! Šťastnou cestu! Zdráva se navraťte k svým.“

Podaly jsme si ruce a plakaly jsme, jako bychom byly svoji.